

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Jakub Charvát - Petr Just
Article / Článok: Politické zemětřesení 2016? Dynamika stranického systému na Slovensku od roku 2002 / Political Earthquake in 2016? Party System Dynamics in Slovakia since 2002
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.24-57>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

CHARVÁT, J. - JUST, P. 2018. Politické zemětřesení 2016? Dynamika stranického systému na Slovensku od roku 2002. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 21, No. 1, 2018. ISSN 1335 – 2741, pp. 24-57. Available at: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.24-57>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

POLITICKÉ ZEMĚTŘESENÍ 2016? DYNAMIKA STRANICKÉHO SYSTÉMU NA SLOVENSKU OD ROKU 2002¹

POLITICAL EARTHQUAKE IN 2016? PARTY SYSTEM DYNAMICS IN SLOVAKIA SINCE 2002

Jakub Charvát – Petr Just*

ABSTRACT

After the relatively turbulent development of the Slovak party politics in the 1990s, as a result of which it was possible to conclude in the middle of the 2000s that the crystallization of the Slovak party system was still not completed, the party system began to gradually settle since the 2002 parliamentary elections. However, this trend was more seriously disturbed by the results of the most recent parliamentary elections held in March 2016, which have been even characterized as a political earthquake. Thus, the overarching goal of this paper is to analyze the dynamics of Slovak party system since 2002 regarding its size and stability, with a special focus on the most recent elections. The paper employs a multi-component conceptualization of party system stability, in terms of effective number of parties, party system continuity, and electoral volatility. The analysis largely confirmed the thesis about the political earthquake in Slovakia in the connection with 2016 parliamentary elections. However, this earthquake is, to a certain extent, linked to the first fiery turmoil of the Slovak political landscape in the 2010 elections. In addition, the 2016 elections have brought a number of discontinuity elements with previous elections and, in a number of respects, with previous developments in the Slovak party system, and thus have the potential to become critical elections, as was the case of the 2002 parliamentary elections.

Key words: Slovakia, party politics, party system change, party system continuity, electoral volatility, effective number of parties

* Jakub Charvát, Ph.D. působí jako odborný asistent na Katedře politologie a humanitních studií, Metropolitní univerzita Praha, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10, Česká republika, e-mail: jakub.charvat@mup.cz.

PhDr. Petr Just, Ph.D. působí jako vedoucí Katedry politologie a humanitních studií, Metropolitní univerzita Praha, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10, Česká republika, e-mail: petr.just@mup.cz.

DOI: <http://dx.doi.org/10.24040/politicevedy.2018.21.1.24-57>

¹ Text této studie byl zpracován jako dílčí výstup v rámci vědecko-výzkumného záměru č. E03-53 financovaného z prostředků IGS MUP.

Úvod

Po poměrně překotném a do značné míry specifickém vývoji stranického a politického systému v prvním desetiletí existence samostatné Slovenské republiky, v důsledku kterého bylo možné ještě v polovině první dekády 21. století konstatovat, že krystalizace slovenského stranického systému stále ještě nebyla dokončena, a to nejen s ohledem na jeho složení, ale ani z hlediska rolí jednotlivých aktérů (podr. Rybář, 2004, Kopeček, 2007), se začal systém politických stran od parlamentních voleb 2002 postupně usazovat. Významně k tomu přispěly právě i výsledky voleb do Národní rady Slovenské republiky (NR SR) 2002, které jednak přinesly novou stranickou konstelaci, vč. obměny pólů a rolí v rámci stranického systému, a jednak umožnily poprvé ve slovenských polistopadových dějinách vytvoření vlády identifikovatelné na škále levice vs. pravice, zohledňujíc přístupy stran k ekonomickým a sociálním tématům. (Just, 2006) Poměrně poklidný vývoj bez výraznějších průlomových událostí na úrovni stranického systému od parlamentních voleb 2002 byl zásadněji narušen v podstatě až výsledky nedávných voleb do NR SR. A to včetně parlamentních voleb 2012, v nichž si strana SMER – Sociální demokracie (SMER-SD) zajistila nadpoloviční většinu křesel v NR SR. Naopak v podstatě bezprostředně poté, co byly vyhlášeny výsledky parlamentních voleb 2016, začala slovenská i zahraniční média hovořit o politickém zemětřesení. Slovensko se tak zařadilo na seznam zemí střední a východní Evropy, v nichž v poslední době proběhly parlamentní volby hodnocené pomocí seismických termínů (volby v Bulharsku a Polsku 2001, maďarské volby 2010, české volby 2010 a 2013, či slovinské volby 2011 a 2014). (Haughton – Deegan-Krause, 2015)

1 Cíle a výzkumné otázky

Jestliže mezi následky zemětřesení běžně patří dlouhodobé či trvalé změny podoby a charakteru okolní krajiny, nabízely se v souvislosti s aktuálním slovenským politickým vývojem otázky, jak se v parlamentních volbách 2016 změnila slovenská stranicko-politická krajina ve srovnání s předchozím obdobím a zda lze skutečně o volbách 2016 uvažovat jako o politickém zemětřesení. Tyto úvahy se tak staly podnětem pro náš výzkum a ústřední otázkou předkládané studie je, v jaké míře a v jakých aspektech se liší výsledky voleb 2016 od parlamentních voleb dřívějších. Provedený výzkum se přitom zaměřil na agregovanou úroveň stranického systému, přičemž důraz byl kladen

na problematiku stability a dynamiky slovenského stranického systému.²

Stabilita stranického systému predstavuje jednu z kľúčových promenných súčasného politologického výzkumu. Stranické systémy navíc, na rozdiel od väčšiny ústavných inštitúcií, jejichž formálna podoba môže zústať (a mnohdy zústať) nezměnená po dlhých obdobiach, verně odráža dynamiku politického vývoje, a jsou proto ve „stavu konštantní proměnlivosti.“ (Norris – Evans, 1999, s. xvi) Bez porozumění stranické politiky a bez znalosti jejího vývoje v postkomunistickém období lze jen stěží pochopit současnou politiku v regionu. Vycházíme přitom z přesvědčení, že současné demokracie nemohou ze své podstaty fungovat bez životaschopného, soutěživého a odpovědného stranického systému. (Srov. Crotty, 2006) Kvalita a charakter demokracie jsou navíc v mnoha ohledech závislé na charakteristikách a kvalitách stranického systému.

Dále se předkládaná analýza pokouší o (předběžné) zhodnocení, jestli mají volby do NR SR 2016 potenciál stát se volbami přelomovými (*critical*), jako tomu bylo v případě slovenských parlamentních voleb 2002, z nichž vyplynuly nová konstelace a nová dynamika stranicko-politické soutěže. V této části výzkumu byla jako výchozí zvolena **Norrisové** a **Evansova** (1999) analytická typologie voleb. (Viz níže) Autoři předkládané analýzy si jsou níméně vědomi, že z „neobvyklých“ výsledků v jedněch volbách by bylo předčasné vyvozovat závazné hodnotící závěry; významnost sledovaných změn lze zhodnotit teprve s delším časovým odstupem několika voleb. Z jedněch volebních výsledků totiž nelze zodpovědně určit, zda se jedná „pouze“ o jednorázovou výjimku ze zaběhnuté praxe (tzv. odchýlné volby), navíc často podmíněnou dobovými specifiky,³ nebo o trvalejší novou, kvalitativně odlišnou vývojovou tendenci zkoumané problematiky.

Jestliže jsme výše označili parlamentní volby 2002 jako přelomové, protože se domníváme, že představují významný mezník ve vývoji slovenského stranického systému, pak se přímo nabízelo, aby se právě volby do NR SR

² Výzkum se naopak nevěnoval problematice institucionalizace stranického systému či otázkou jeho zařazení do existujících typologií. Pozornost dále nebyla věnována ani vývoji jednotlivých existujících politických stran, nástupu nových stran, ani případným proměnám programatiky, volebního apelu či charakteru a dimenzí (konfliktních linií) slovenské stranicko-politické soutěže.

³ Takovou výjimku by představoval například vysoký zisk KSČM ve sněmovních volbách 2002 v ČR (přes 18 % hlasů namísto tradičního zisku v rozmezí 12 až 13 % hlasů), který však neimplikoval změnu, ale mnohem spíše jednorázový projev protestního hlasování proti předchozí praxi opozičně-smluvního vládnutí (1998 až 2002).

2002 staly výchozím referenčným bodem pro analýzu nedávného vývoje slovenského stranického systému. Předkládaná studie proto zkoumá dynamiku systému politických stran na Slovensku v období od těchto voleb.

Za účelem naplnění takto formulovaných cílů bude text předkládané studie strukturován následovně. Nejprve bude představen teoreticko-metodologický rámec pro analýzu. Výchozím teoretickým rámcem práce přitom bude analytická typologie voleb definující mj. termín přelomové volby jako teoretický koncept, které bude věnován následující oddíl textu. Naváže teoretické představení zvolené (vícesložkové) konceptualizace stability stranického systému, včetně identifikace jejich jednotlivých složek a zvolených kvantitativních indikátorů umožňujících jak měřit dynamiku vývoje, tak určit její směr a intenzitu. Nedílnou součástí této části práce bude i, pro tento typ analýz nezbytná, definice pojmů, jakými jsou zavedená, pokračující, nová a zaniklá politická strana. Poslední část textu již bude empiricko-analytická a bude věnována analýze dynamiky slovenského stranického systému od roku 2002.

2 Analytická typologie voleb: přelomové volby jako teoretický koncept

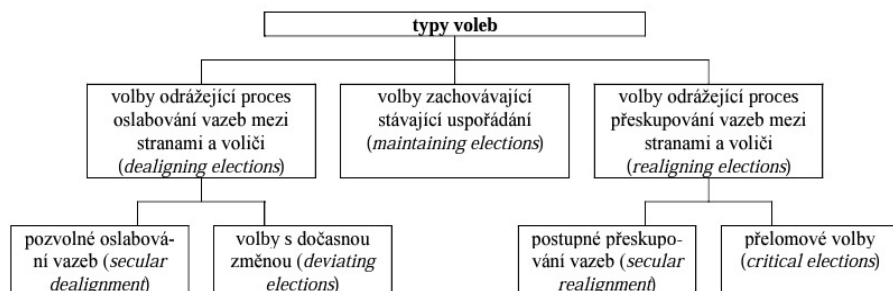
Pojem přelomové (*critical*) volby se zařadil mezi odborné politologické termíny nejpozději od vydání **Keyova** vlivného článku z roku 1955. **Key Jr.** definoval přelomové volby jako klání s poměrně vysokou (*relatively quite high*) mírou participace, jejichž důsledkem je intenzivní a okamžitá změna stranického systému a jejichž charakteristikou je, že tato změna je trvalá a zůstává zachována po několika voleb následujících. (Key Jr., 1955)

Od publikace **Keyova** článku se objevila řada textů věnujících se problematice přelomových voleb, stranického přeskupení (*party realignment*) a souvisejícím fenoménům a procesům. Mezi ty nejvlivnější lze zařadit dnes již klasickou studii *The American Voter* (Campbell et al., 1960), která doplnila **Keyův** koncept přelomových voleb o další dvě kategorie: volby zachovávající stávající uspořádání (*maintaining elections*), jejichž výsledky jsou odrazem stability volebního chování jednotlivců, a volby s dočasnou změnou (*deviating elections*), v nichž naopak dochází k dočasné změně ve voličském chování jednotlivců v jinak stabilních stranických elektorátech. Autoři současně použili označení přeskupující (*realigning*) volby namísto termínu přelomové, protože takové volby jsou zdrojem změn ve stranických loajalitách voličů. (Campbell et al., 1960) Později ještě **Campbell** (1966) tuto klasifikaci rozšířil o kategorie

obnovovacích (*reinstating*) voleb. Následně ji ale modifikoval **Pomper** (1967) doplněním konvertujících (*converting*) voleb, v nichž je nadále úspěšná dříve dominující strana, ačkoli její volební základna se zásadním způsobem proměnila. (Podr. Clubb – Flanigan – Zingale, 1990)

Na tuto diskusi později navázali **Norris** a **Evans** (1999), kteří rozlišili tři základní analytické kategorie voleb: volby zachovávající stávající uspořádání (*maintaining elections*), volby odrážející oslabení vazeb mezi stranami a voliči (*dealigning elections*), a volby, které jsou důsledkem přeskupování vazeb mezi stranami a voliči (*realigning elections*), kam spadají i volby přelomové.

Obrázok č. 1: Analytická typologie voleb podle Norris a Evanse

Zdroj: Norris – Evans 1999: xxvii

V případě voleb zachovávajících stávající uspořádání se podle **Norris** a **Evanse** jedná o volby, které odrážejí *status quo*. Politické strany tak „pouze“ mobilizují své tradiční základny volební podpory. Jejich důsledkem proto bývá, že dosavadní stranické uspořádání a rozložení sil v parlamentu zůstávají víceméně nezměněné (dochází jen k mírným přesunům volební podpory mezi zavedenými stranami). Dosavadní rovnováha moci tak není narušena a nedochází ani k vládní alternaci.

V případě druhé kategorie dochází k oslabování společenských a psychologických vazeb mezi stranami a voliči (*dealignment*) a v důsledku toho k destabilizaci existujícího stranického systému, menší předvídatelnosti a větší fluiditě stranicko-politické soutěže. Toto oslabování vazeb může být dvojího typu, a to podle délky trvání a intenzity těchto změn. První možností je spíše náhlá a dočasná proměna voličského chování, například v podobě protestního hlasování proti vládním stranám, jako tomu bývá ve volbách druhého řádu či v případě specifických událostí. Přesuny volební podpory jsou v této situaci

„pouze“ jednorázové a v následujících volbách se zpravidla neopakují, respektive se rozložení volební podpory víceméně vrací do své dřívější podoby. O takových volbách autoři hovoří jako o volbách s dočasnou změnou. Dochází-li naopak k erozi volební podpory v důsledku pozvolného, ale dlouhodobého a kumulativního oslabování vazeb mezi voliči a stranami, jedná se podle autorů o tzv. sekulární dealignment.

Třetí analytická kategorie voleb je charakteristická přeskupením v ideologické základně stranické soutěže (např. v důsledku výskytu nových témat a událostí), přeskupením v sociální základně volební soutěže (např. při změnách sociální struktury stranických volebních základen ve vztahu k existujícím *cleavages*) a přeskupením ve stranických identifikacích a loajalitách voličů. I u této kategorie autoři rozlišují dvě samostatné podkategorie. Dochází-li k postupnému a kumulativnímu přeskupování elektorátů, které běžně trvá několik volebních cyklů a jehož důsledkem je pozvolné vytváření nových vazeb mezi voliči a stranami na straně jedné a naopak oslabování vazeb původních na straně druhé, hovoří **Norris** a **Evans** o sekulárním přeskupování (*secular realignment*). Naopak náhlé a trvalé přeskupení elektorátu a nové směřování politické soutěže přinášejí volby přelomové. Výskyt přelomových voleb je spíše výjimečný, ale o to kritičtější jsou jejich politické důsledky. Ačkoli jsou přelomové volby často důsledkem na první pohled nepatrných a delší dobu probíhajících změn, symbolizují právě až tyto volby změnu stranického systému, kdy se dosavadní stranická rovnováha vychyluje směrem k novému uspořádání, jehož podoba se následně stabilizuje a konsoliduje. (Norris – Evans, 1999; srov. Linek – Lyons, 2013, Charvát – Just, 2016)

3 Metody a data

Předkládaná studie se zaměřuje na analýzu vývoje slovenského stranického systému ve vztahu k jeho „velikosti“ a stabilitě a za cíl si klade zachycení probíhajících proměn a kvantifikaci jejich rozsahu a intenzity. Pro naplnění zvoleného výzkumného cíle využívá kvantitativních metod (volební) analýzy.

Po vzoru nedávno publikované **O'Dwyerovy** studie (2014) pracujeme s vícesložkovou konceptualizací stability stranického systému. V souladu s **O'Dwyerovým** přístupem byly jako empirické indikátory zvoleny volební volatilita, jež zachycuje dynamiku volební podpory kandidujících stran (více viz níže), a kontinuita stranického systému ve smyslu stability agregované volební podpory zavedených stran. Oba indikátory nicméně přináší ve svém důsledku

podobný typ informácie, jakkoli se takto získaná data při jejich interpretaci vhodně doplňují. Protože je to ale současně počet politických stran v systému, co přímo ovlivňuje jeho stabilitu (Laakso – Taagepera, 1979), byla původní **O'Dwyerova** strategie pro měření stability stranického systému doplněna o proměnnou efektivního počtu stran (*effective number of parties*, ENP).⁴ (Více viz níže) Rozšíření analytického rámce o ENP nám tak umožňuje měřit různé aspekty stability stranického systému, a tedy získat komprehenzivní obraz zkoumané problematiky.

Stranické systémy a jejich proměny lze zkoumat na různých hladinách analýzy (např. volební, parlamentní, vládní), přičemž mezi jednotlivými úrovněmi existuje vztah vzájemné závislosti. Je přitom vysoce pravděpodobné, že pokud dojde k transformaci ve volební aréně, bude taková změna reprodukována i na úrovních parlamentní a vládní. Současně je ale zřejmé, že obdobnou posloupnost, ovšem v opačném směru, je o poznání složitější vypočítat a především prokázat. (Srov. Bardi – Mair, 2008) Zaměření se na volební úroveň se tak jeví jako výhodnější než orientace na jinou z možných hladin analýzy, současně vhodně odpovídá výše představeným cílům studie. A to i přesto, že jednotlivé volby a jejich výsledky představují pouze symbolické mezníky, které odráží vývojové trendy a jejich případné proměny, k nimž došlo v období bezprostředně předcházejícím těmto volbám. Jsou to ale právě výsledky voleb, jejichž prostřednictvím je možné tyto případné proměny dokumentovat a měřit. (Srov. Charvát – Just, 2016)

Hlavním zdrojem dat se tak staly výsledky voleb do NR SR. Veškeré údaje o výsledcích voleb do NR SR ve sledovaném období, nezbytné pro tuto analýzu, byly čerpány z datového archivu Štatistického úradu Slovenskej republiky, který je volně dostupný na webových stránkách úřadu.⁵

4 Efektivní počet stran

Ačkoli byl v minulosti ENP podroben odborné kritice (např. Molinar 1991, Dunleavy – Boucek 2003, Dumont – Caulier, 2003) a i sám **Taagepera** upozornil na některé jeho nedostatky (Taagepera – Shugart, 1989, Taagepera,

⁴ Absolutní počet parlamentních stran má jen omezenou vypovídací hodnotu, nezohledňuje skutečnou sílu jednotlivých stran, ani jejich postavení a/nebo roli v rámci systému. Absolutní počet parlamentních stran tak byl zvolen pouze jako pomocný ukazatel, aby v případě potřeby korigoval případné nepřesnosti ENP, který byl zvolen jako hlavní nástroj pro měření „velikosti“ stranického systému. (Srov. Šedo, 2007)

⁵ Viz Štatistický úrad SR. 2017. Volby a referendá.

2007), predstavuje ENP dodnes najčastejši používaný (kvantitatívni) nástroj v srovnávacích analýzách stranických systémů (viz Cox, 1997, Lijphart, 1999, Wolinetz, 2006), pretože zůstává použitelnějším nástrojem než jakákoli jiná navrhovaná alternativa. (Taagepera, 2007)

ENP (N) se na volební úrovni vypočte jako převrácená hodnota součtu podílů hlasů jednotlivých stran:

$$N = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i^2} \quad (1),$$

kde p_i označuje podíl hlasů konkrétní strany i (v setinách celku). ENP⁶ kvantifikuje „velikost“ stranického systému. Udává počet hypotetických, stejně volebně velkých stran (se shodným podílem hlasů voličů), které by měly stejný dopad na fragmentaci systému, jakou má reálně existující sada stran. Existuje-li v politickém systému právě jedna strana, ENP = 1; vyskytuje-li se v něm více politických stran, ENP > 1. Mají-li všechny strany stejný podíl hlasů voličů, pak se hodnota ENP rovná reálnému počtu stran.⁷ Indikátor ENP tak nehodnotí pouze počet stran v systému, ale současně zohledňuje jejich volební sílu a vzájemnou volební velikost.

Mezi nesporné výhody ENP patří jak poměrně snadná interpretovatelnost jeho hodnot, tak skutečnost, že není nutné arbitrárně stanovit pravidla pro počítání stran. (Shugart, 1992, s. 211) Současně je tento nástroj schopen zachytit a zohlednit každou, byť sebemenší změnu v počtu hlasů získaných jednotlivými stranami ve volbách. (Laakso – Taagepera, 1979)

5 Volební volatilita

Koncept volební volatility se užívá pro měření stability stranických systémů ve smyslu stability agregované volební podpory ve dvou srovnávaných, zpravidla po sobě jdoucích volbách. Tento koncept nicméně není schopen zachytit všechny přesuny voličských preferencí na úrovni jednotlivců. Například v případě obousměrné proměny voličského chování zachytí „pouze“ rozdíl

⁶ Autorství ENP je připisováno Laaksovi a Taageperovi (1979), ve skutečnosti jej ale poprvé představil Laakso ve své finsky psané studii z roku 1977 o fragmentaci finského stranického systému.

⁷ Pokud bychom např. měli čtyři strany s distribucí podílů po 25 procentech, pak platí, že: $N = 1 / \sum (0,25^2 + 0,25^2 + 0,25^2 + 0,25^2) = 1 / 0,25 = 4$.

v celkové podpoře stran, nikoli však všechny jednotlivé voliče, kteří změnili své voličské preference.⁸ Volební volatilita proto odráží pouze minimální podíl voličů, kteří volili ve zkoumaných volbách jinak, zatímco skutečný podíl hlasujících, kteří změnili své preference, je ve skutečnosti výrazně vyšší. (Bartolini – Mair, 1990) Z hlediska předkládané studie však tento nedostatek nepředstavuje zásadní problém, jelikož jejím deklarovaným cílem je měření stability na úrovni stranického systému, nikoli stability voličského chování na úrovni jednotlivců.

Volební volatilita v převážné většině případů nedokáže ani zohlednit, že voliči mohou nejen měnit své volební preference, ale rovněž mají možnost voleb se nezúčastnit. Většina známých přístupů k problematice volební volatility s proměnlivou volební účastí nepracuje.⁹ Z pochopitelných důvodů pak není koncept volební volatility v žádném případě schopen zohlednit proměnu elektorátu způsobenou jednak příchodem prvovoličů, kteří se nemohli předchozích voleb zúčastnit v důsledku svého nízkého věku, a naopak odchodem voličů, kteří od minulých voleb zemřeli.

Za výchozí se pro měření volební volatility považuje **Pedersenův** (1979) výpočet, podle něhož se hodnota volební volatility (V) určí jako součet absolutních hodnot změn podílů voličské podpory každé strany ve dvou po sobě jdoucích volbách vydělený dvěma (tak, aby se zisky a ztráty nezapočítávaly dvakrát):

$$V = \frac{\sum_{i=1}^n |p_{it} - p_{i(t+1)}|}{2} \quad (2),$$

kde n znamená počet stran, p_{it} představuje podíl hlasů (v %), který získala daná strana i ve volbách t , a neznámá $p_{i(t+1)}$ označuje volební zisk (v %) téže strany i v následujících volbách $t + 1$ (Pedersen, 1979). Výsledné hodnoty se pohybují v uzavřeném intervalu $\langle 0; 100 \rangle$, přičemž hodnota $\{0\}$ by představovala situaci,

⁸ Pokud by například 7 % voličů strany A volilo v dalších volbách stranu B a současně 5 % původních voličů strany B podpořilo v těchto volbách stranu A, do výpočtu volební volatility by se promítl pouze agregovaný rozdíl hlasů mezi oběma volbami, tedy 2 % hlasů, namísto skutečných 12 % voličů, kteří volili v druhých volbách jinak. V celkových výsledcích by totiž měla strana A „jen“ o 2 % hlasů méně a strana B naopak o 2 % hlasů více.

⁹ Jeden z návrhů, jak tento nedostatek překonat, představili Linek s Lyonsem (2013) v podobě tzv. celkové volební volatility (měření volatility na agregované úrovni označují jako čistou volební volatilitu). Problematice měření volební volatility na individuální úrovni se věnují rovněž Gyarfášová, Bahna a Slosiarik (2016).

v níž by volební podpora všech stran byla ve dvou po sobě jdoucích volbách beze změn. Krajiní hodnota {100} by naopak znamenala, že žádná ze stran neobhájila jediný hlas z předchozích voleb t , ale naopak všechny hlasy si v těchto volbách $t + 1$ mezi sebe rozdělily nové strany. S klesající hodnotou volební volatility je možné hovořit o narůstající míře stability stranického systému, rostoucí hodnoty naopak naznačují výskyt destabilizačních tendencí. Vysoké hodnoty volatility pak indikují rozklad ustavených vzorců voličského chování.

Klasický **Pedersenův** přístup ovšem selhává v rozlišení situací, kdy se hlasy přesouvají mezi zavedenými stranami, a situací, kde se hlasy přesouvají k novým stranám. S návrhem na řešení tohoto problému v podobě dekomponování celkové volební volatility do dvou složek postupně přišli: **Rose** a **Munro** (2003, s. 81 - 90), kteří rozložili celkovou volební volatilitu na volatilitu na straně poptávky (*demand-side volatility*) a volatilitu na straně nabídky (*supply-side volatility*); **Birch** (2003, s. 121 - 123), která rozlišila volební volatilitu pokračujících stran (*continuous parties*)¹⁰ a způsobenou stranickým nahrazením (*party replacement*); a v neposlední řadě **Powell** a **Tucker** (2009, 2014) či **Mainwaring**, **España-Najera** a **Gervasoni** (2009; 2016), kteří nezávisle na sobě navrhli rozložit celkovou volební volatilitu na volatilitu způsobenou vstupem nových stran do volební soutěže a na volatilitu způsobenou přesuny voličské podpory mezi pokračujícími stranami. Jedná se tak o něco elegantnější řešení, než jaké navrhla **Birch** (2003), jakkoli vychází z její logiky argumentace.

Dekomponování volební volatility, kdy jedna ze složek zohledňuje vstup nových stran do volební soutěže, se jeví pro potřeby analýzy dynamiky slovenského stranického systému (a obecně středoevropských systémů) jako přínosné. Předkládaná studie proto pracuje s touto strategií. Pro lepší srozumitelnost výsledků výzkumu pro čtenáře označujeme přesuny volební podpory v důsledku vstupu nových a odchodu některých původních stran termínem vněsystémová volatilita, zatímco vnitrosystémovou volatilitou rozumíme přesuny volební podpory mezi pokračujícími stranami (navzdory zřejmým nedostatkům této terminologie a s vědomím všech komplikací s tím souvisejících).

Vyšší míra vněsystémové volatility bývá spojována s nestabilitou stranického

¹⁰ Současně Birch (2003) provedla nepatrnou modifikaci původního Pedersenova výpočtu, když nahradila dělení dvojkou dělením součtem podílů z celkového počtu hlasů v obou zkoumaných volbách u všech stran zahrnutých do výpočtu volební volatility.

systemu, protože významně oslabuje jeho předvídatelnost. Vysoké hodnoty vněsystémové volatility odráží nespokojenost voličů se složením a fungováním původního stranického systému a současně jejich rozhodnutí přesunout svou podporu k nově kandidujícím stranám.¹¹ Současně je takový stav obrazem jen malé zakořeněnosti zavedených stran ve společnosti. Vstup nového aktéra do systému, případně ještě umocněný odchodem některé ze zavedených stran, pak nutně proměňuje dosavadní interakce mezi politickými aktéry a narušuje rovnováhu systému. Naproti tomu vnitrosystémovou volatilitu lze, vyskytuje-li se v rozumné míře, považovat za zdravou a nedílnou součást demokratických systémů posilující demokratický proces. Přesuny volební podpory mezi zavedenými stranami jsou nezbytným předpokladem pro stávající mocenské rovnováhy, a tedy pro vládní alternaci. Růst vnitrosystémové volatility tak odráží přechodné přesuny hlasů v rámci existujícího systému, aniž by ovšem nutně předznamenával jeho transformaci (změnu struktury politické soutěže či nižší předvídatelnost interakcí).

V předkládané analýze tedy bude volební volatilita dekomponována na vněsystémovou a vnitrosystémovou volatilitu po vzoru **Powell a Tuckera** (2009, 2014), avšak s jistou modifikací. **Powell s Tuckerem** arbitrárně stanovili minimální hranici volební podpory pro zařazení stran do výpočtu volatility na 2 % hlasů voličů. Zde v podstatě navazují na dřívější **Schedlerovu** (1996, s. 299) argumentaci, podle níž „*mohou malost a marginalita sloužit jako funkcionální ekvivalenty novosti*“. Pokud tedy strana získala méně než 2 % hlasů, kódují ji **Powell a Tucker** jako stranu vně systému. V předkládané studii budou nicméně do výpočtů volební volatility zahrnuty všechny strany, které kandidovaly ve zkoumaných volbách do NR SR, a to bez ohledu na výši jejich volební podpory. Cílem zvolené strategie je především snaha o co nejvyšší přesnost a současně ambice uměle nenavýšovat hodnotu vněsystémové volatility v důsledku toho, že by kandidující strany s nízkou volební podporou byly hodnoceny jako neexistující. (Srov. Charvát – Just, 2016) Zvláště v situaci, kdy se s opakovanými volebními zisky kandidujících stran v rozmezí 1 % až 2 % hlasů

¹¹ Sikk (2005) varuje před vychvalováním stability stranického systému v důsledku nízké míry volební volatility, zvláště pak v kombinaci s obecnou nespokojeností s výkony existujících stran, absencí nových stran a klesající volební účastí. Sikk připomíná případ Rumunska, které patřilo ke stabilnějším zemím střední a východní Evropy, ale z hlediska demokratického výkonu se řadilo mezi nejhorší země v regionu. Vysoká stabilita tak byla mnohem spíše projevem nezdravé uzavřenosti politické arény, v důsledku které neměli voliči reálnou alternativu vůči nevykonným zavedeným stranám a nezbylo jim, než absentovat u voleb (Sikk, 2005, s. 409).

setkáváme v zemích středních a východní Evropy poměrně často.

Vzorec pro výpočet vněsystémové volatility (V_A) je definován jako:

$$V_A = \frac{|\sum_{o=1}^n p_{ot} + \sum_{w=1}^n p_{w(t+1)}|}{2} \quad (3),$$

kde p_o označuje procentuální zisk konkrétní strany o , která se účastnila pouze voleb t , naproti tomu p_w označuje procentuální zisk hlasů nové strany w , která se zúčastnila pouze voleb $t + 1$. (Powell – Tucker, 2009, 2014)

Pro výpočet vnitrosystémové volatility (V_B) je zvolen původní **Pedersenův** vzorec, do jeho výpočtu jsou nicméně zahrnuty pouze pokračující politické strany (p_s), které se zúčastnily obou zkoumaných po sobě jdoucích voleb, tj. voleb t i voleb $t + 1$:

$$V_B = \frac{\sum_{s=1}^n |p_{st} - p_{s(t+1)}|}{2} \quad (4).$$

Z logiky své definice je pak zřejmé, že celková volební volatility odpovídá součtu hodnot vněsystémové a vnitrosystémové volatility.

6 Zavedené, pokračující, nové a zaniklé strany: definice

Výše představený analytický rámec, a zejména pak dekompozice celkové volební volatility do dvou komponent, vyžaduje operacionalizaci pojmů zavedená a nová strana, s nimiž bude v předkládané studii pracováno. Zavedenými stranami se rozumí strany, které pokračují ve své existenci a jsou dlouhodobě přítomné v NR SR. V období od roku 2002 se jedná především o Slovenskou demokratickou a křesťanskou unii – Demokratickou stranu (SDKÚ-DS)¹², Křesťanskodemokratické hnutí (KDH), Slovenskou národní stranu (SNS) a SMER-SD.¹³ Navzdory absenci SNS v NR SR v období let 2002 až 2006 a 2012 až 2016 proto budeme s těmito stranami pracovat jako s jakýmsi pomyslným “jádre” slovenského stranického systému od roku 2002 a právě tyto čtyři strany se tak stanou zdrojem pro stanovení hodnoty kontinuity

¹² Ve volbách do NR SR v roce 2002 strana kandidovala jako SDKÚ, od voleb do NR SR 2006 kandiduje jako SDKÚ-DS.

¹³ Ve volbách do NR SR v roce 2002 strana kandidovala jako SMER, od voleb do NR SR 2006 kandiduje jako SMER-SD (důvody pro přejmenování viz níže).

stranického systému ve smyslu stability agregované podpory zavedených stran. (Viz výše) Naproti tomu strany, které se v určitých konkrétních volbách nově prosadily do NR SR, jsou zde označovány jako nové parlamentní strany, např. Sloboda a solidarita (SaS) a MOST – HÍD v roce 2010 či strana Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OL'ANO) v roce 2012.

O poznání složitější je však definice „nové“ politické strany. V poslední době se stal v odborných kruzích (viz např. Casal Bértoa – Mair, 2012, Bågenholm, 2013, Chiaramonte – Emanuele, 2015, Hanley – Sikk, 2016, ad.) populárním **Sikkův** (2005) koncept skutečně nové (*genuinely new*) strany jako strany, která není nástupnickou organizací ani pokračovatelkou žádné z dříve existujících parlamentních stran, nese nový název, má utvořenu novou organizační strukturu a mezi její hlavní představitele nepatří žádná z významných politických osobností z dřívějšího postkomunistického období. (Sikk, 2005) Takový přístup je ale pro potřeby předkládané studie jen málo analyticky přínosný, respektive v podmínkách slovenské stranické politiky jen obtížně aplikovatelný. Budeme proto postupovat podle následujících pravidel a analytických kritérií (s ohledem na zkoumané období přitom záměrně vybíráme pouze příklady z období od voleb do NR SR 2002).

Do výpočtu volební volatility budou zahrnuty všechny kandidující strany ve zkoumaných volbách bez ohledu na volební velikost. Jediným bezproblémovým případem jsou strany, které kandidovaly v obou srovnávaných volbách a u nichž se jedná o organizačně stejné strany. Takové strany jsou po vzoru **Birch** (2003) označeny jako pokračující (*continuous*) a jsou zahrnuty do výpočtu vnitrosystémové volatility. V ostatních případech budeme rozlišovat strany na pokračující, nové a zaniklé podle následující logiky.

Nastane-li situace, že politická strana nemá přerušenu existenci, přesto v některých ze zkoumaných voleb nekandiduje, zatímco jiných voleb se účastní, budeme k příslušně straně přistupovat jako k „zaniklé“, a sice ve volbách, v nichž kandiduje, ovšem s tím, že dalších voleb se již neúčastní, i jako ke straně „nové“, a to ve volbách, v nichž strana kandiduje po určité odmlce. Neboli jinými slovy, máme-li sérii voleb, v níž strana v prvních volbách kandiduje, druhých se neúčastní a do třetích opět postaví své kandidáty, pak v druhých volbách v rámci této série je taková strana hodnocena jako zaniklá, zatímco ve třetích volbách v této sérii je kódována jako nová. Týká se to například Strany zelených na Slovensku, která se účastnila parlamentních voleb 2002 a pak až voleb 2012 (jako Strana zelených), zatímco ve volbách 2006 a 2010 nekandidovala. Ve vztahu k volbám 2006 se tak jedná o stranu zaniklou, zatímco do výpočtu

volatility ve volbách 2012 vstupuje jako strana nová.

Pokud došlo k ustavení nové strany odtržením od jiné strany či odchodem některých členů ze strany původní, je takto ustavená strana kódována jako nová. (Srov. Birch, 2003; Linek – Lyons, 2013) Příkladem může být založení MOST – HÍD skupinou členů, kteří v roce 2008 odešli ze Strany maďarské koalice – Magyar Koalíció Pártja (SMK-MKP), nebo odtržení strany Národ a Spravedlivosť od SNS v roce 2011. Ve stejném případě je pak původní strana, pokračuje-li s původním názvem a stejnou organizací, považována za organizačně stejnou (původní). (Srov. Birch, 2003; Šedo, 2011, Casal Bétoa – Mair, 2012, Linek – Lyons, 2013)

Jestliže došlo k ustavení nové strany, která má novou organizační strukturu, ovšem přebírá název dříve existující, ale již rozpuštěné strany, je taková strana hodnocena jako nová. Příkladem budiž Strana demokratické levice (SDL) ve volbách do NR SR 2006. Původní SDL se v prosinci 2004 sloučila se stranou SMER, čímž přestala existovat. V květnu 2005 však došlo k zaregistrování nové strany s názvem SDL. Tato strana ovšem organizačně nenavazuje na dřívější SDL, ale má novou organizační strukturu. Tato strana je proto ve volbách do NR SR 2006 kódována jako strana nová.

Pokud došlo k vytvoření volební koalice z více stran, které kandidovaly v předchozích volbách, je taková volební koalice zařazena do kategorie pokračujících stran a její volební podpora je srovnávána s celkovým součtem podpory všech původních stran, které tvoří tuto koalici. (Srov. Birch, 2003, Šedo, 2011, Linek – Lyons, 2013) Podobně je jako pokračující strana kódována poměrně specifická situace vzniku koalice, kterou vytvořily strana pokračující a strana nová. Konkrétně v případě Slovenska se to týká volebního spojení pro parlamentní volby 2016, kdy volební koalici ustavily pokračující strana OĽANO a nová strana Nová väčšina (NOVA).

V případě sloučení několika stran je nově ustavená strana kódována jako nová pouze tehdy, jedná-li se o novou organizaci a použije-li zcela nové jméno. (Srov. Birch, 2003, Linek – Lyons, 2013) Pokud má naopak sloučení několika stran podobu integrace menších stran do organizační struktury strany velké, a zůstává tak zachována původní organizace a název, postupuje se v tomto případě pro potřeby výpočtu obdobně, jako v případě volební koalice. Taková strana je kódována jako pokračující a její volební podpora je srovnávána s celkovou podporou všech stran, které se takto integrovaly, v předchozích volbách. (Srov. Bartolini – Mair, 1990, Birch, 2003, Sikk, 2005, Šedo, 2011, Casal Bétoa – Mair, 2012) Příkladem takové situace je integrace hned několika

menších levicových stran do strany SMER v období mezi volbami 2002 a 2006. V tomto období se do strany SMER integrovaly Sociálnědemokratická strana Slovenska (SDSS), Sociálnědemokratická alternativa (SDA), SDL a Strana občanského porozumění (SOP). (Just, 2009)

V případech, že došlo v období mezi volbami k několika různým změnám v názvech stran a jejich organizaci v důsledku jejich slučování a rozpadů, jsou nově ustavené strany považovány za nové. (Srov. Birch, 2003, Šedo, 2011, Linek – Lyons, 2013) Pokud by naopak byla zachována původní organizace, ale došlo (pouze) k přejmenování strany, považuje se taková strana za pokračující. (Srov. Bartolini – Mair, 1990, Birch, 2003, Šedo, 2011) Na Slovensku by tomuto případu odpovídala například změna názvu Lidové strany Naše Slovensko (LSNS) mezi volbami 2012 a 2016, když byl pro volby v roce 2016 název doplněn o jméno stranického předsedy na Kotleba – Lidová strana Naše Slovensko, nebo přejmenování Strany občanů Slovenska (SOS) z voleb 2012, která ve volbách do NR SR 2016 kandidovala pod názvem SME RODINA – Boris Kollár.

7 Dynamika slovenského stranického systému od roku 2002

Hodnocení dynamiky slovenského stranického systému je ve srovnávací odborné literatuře poněkud rozporuplné. **Šedo** (2007) ve své analýze vývoje do roku 2006 konstatoval, že z hlediska okruhu zapojených aktérů lze slovenský stranický systém označit za poměrně nestabilní; v každých volbách před rokem 2006 vstupuje na parlamentní scénu nejméně jedna nová politická strana. Často se navíc jedná o subjekt založený nedlouho před parlamentními volbami. (Srov. Kopeček, 2007; Pink, 2011; Just, 2012) Naproti tomu **Cabada, Hloušek a Jurek** (2013) došli ve své analýze vývoje do roku 2012 k závěru, že počet i sestava parlamentních subjektů byly poměrně výrazně stabilní, zatímco jejich role a pozice procházela v průběhu času výraznými změnami.

Bylo by možné namítnout, že obě hodnocení odděluje šest let (poměrně dynamického) stranicko-politického vývoje, během nichž navíc proběhly hned dvoje parlamentní volby (v letech 2010 a 2012), přesto právě tento kontrast v hodnocení z hlediska stability jednotek stranického systému, „*poměrně nestabilní*“ (Šedo, 2007, s. 132) versus „*poměrně výrazná stabilita*“ (Cabada – Hloušek – Jurek, 2013, s. 88), si zaslouží podrobnější analýzu. Zvláště v situaci, kdy **Šedo** (2007) připouští, že hodnocení stability systému politických stran na Slovensku je poněkud problematické.

Ještě než přistoupíme k analýze dynamiky slovenského stranického

systému, dodejme ovšem, že shoda mezi odborníky na slovenskou politiku víceméně panuje v tom, že kolem roku 2002 se významným způsobem proměnily konfliktní linie procházející stranickým systémem a výrazně ovlivňující nejen stranickou soutěž, ale i problematiku ustavování vlád. Do roku 2002 převládající konflikt mečiarismus vs. antimečiarismus byl ve volbách v roce 2002 odsunut na vedlejší kolej a nahradila jej socio-ekonomická konfliktní linie, která umožnila „*po dlouhé době sestavit relativně homogenní vládní koalici*” (Kopeček, 2007, s. 113) a vedla ke zpřehlednění pozice jednotlivých stran na škále levice vs. pravice. (Just, 2006)

8 Stabilita složení aktérů stranického systému ve sledovaném období

Budeme-li vycházet z absolutního počtu stran zastoupených v NR SR, pak by bylo možné o slovenském stranickém systému uvažovat jako o víceméně stabilním. Po parlamentních volbách 2002 si poslanecké mandáty mezi sebe rozdělilo sedm politických stran (SDKÚ, SMER, HZDS, KSS, SMK-MKP, KDH a ANO). V dalších volbách již klesl absolutní počet parlamentních stran na šest a tento počet zůstal zachován i po volbách 2010 a 2012. Po posledních volbách do NR SR je ovšem možné zaznamenat nárůst počtu parlamentních stran na osm.¹⁴

Tato domnělá „stabilita” je ovšem přinejmenším v jistém kontrastu s konstatováním, že jedním z charakteristických rysů slovenského stranického systému před rokem 2006 byla přítomnost nových politických stran po každých volbách na půdě NR SR (Šedo, 2007). Tento fenomén pak zůstal zachován i v období následujícím. S ohledem na proměnlivost absolutního počtu stran na půdě NR SR je navíc zřejmé, že současně muselo docházet přinejmenším k částečné obměně složení parlamentních stran. Považujeme-li za výchozí stav stranické složení v NR SR v roce 2002 (viz výše), bylo možné v každých z následujících voleb sledovat vstup nejméně jedné nové strany na půdu NR SR a současně, s výjimkou voleb 2012, odchod dvou dosavadních parlamentních

¹⁴ Ve středoevropském srovnání spíše vyšší počet parlamentních stran na Slovensku je do značné míry zapříčiněn složitější strukturou, respektive multidimenzionalitou tamní stranicko-politické soutěže (srov. Kopecký, 2007), kdy je nejspíše od roku 2002 socioekonomická *cleavage*, jako hlavní dimenze stranicko-politické soutěže na Slovensku, dlouhodobě významně doplňována dalšími dvěma *cleavages*, nacionální a tradicionalistickou (ve smyslu významu tradičních, zejména křesťanských hodnot). (Srov. Cabada – Hloušek – Jurek, 2013)

stran. V roce 2006 opustily slovenský parlament KSS a ANO, nově vstupujícím aktérem se naopak stala SNS, která však nebyla novou stranou v pravém slova smyslu, protože parlamentním zastoupením disponovala již v průběhu celých 90. let (z NR SR tak vypadla pouze na funkční období v letech 2002 – 2006). Volby 2010 znamenaly nástup stran SaS a MOST – HÍD, které nahradily ĽS-HZDS a SMK-MKP, které se v roce 2010 do NR SR nedostaly. Volby 2012 pak byly ve znamení opětovného dočasného odchodu (na jedno funkční období) SNS z NR SR a naopak příchodu strany OĽANO. Po volbách 2016 se do parlamentu vrátila SNS, kterou do NR SR doprovodily nové strany SME RODINA – Boris Kollár, Kotleba – ĽSNS a strana Sieť, hranici zákonem stanovené uzavírací klauzule pro vstup do NR SR naopak nepřekonalý dvě zavedené strany, SDKÚ-DS a KDH.

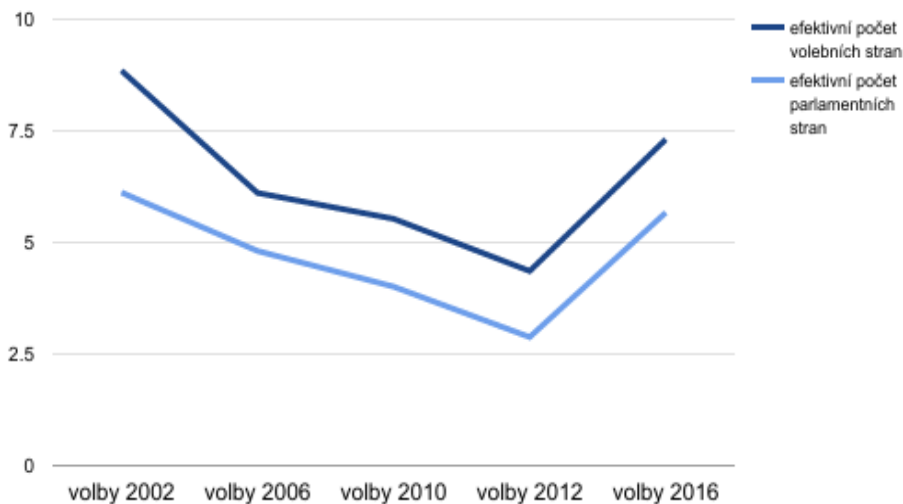
Výše popsany vývoj tak naznačuje spíše pokračující nestabilitu z hlediska zapojených aktérů. Nejenže lze sledovat trvalou přítomnost nových parlamentních stran, ale současně je možné v průběhu třetího desetiletí postkomunistického politického vývoje na Slovensku zaznamenat celkovou obměnu aktérů v rámci slovenského stranického systému, a to ve dvojnásobném ohledu. Jednak slovenský parlament postupně opustily téměř všechny strany působící v něm od 90. let, SDĽ v roce 2002, ĽS-HZDS a SMK-MKP v roce 2010 a SDKÚ-DS a KDH v roce 2016. Jedinou výjimkou v tomto smyslu zůstává SNS, která však na dvě funkční období (2002 – 2006 a 2012 – 2016) z NR SR rovněž vypadla. Současně je obměna aktérů slovenského stranického systému patrná ze srovnání stranického složení parlamentu v roce 2002 (a dokonce i 2006) a v současnosti. Jedinou stranou, kterou nalezneme v NR SR v roce 2002 (resp. 2006) i v současnosti, je strana SMER, která byla v roce 2002 nováčkem na půdě slovenského parlamentu. Během pěti parlamentních voleb počínaje rokem 2002 (tzn. volby konané v letech 2002, 2006, 2010, 2012 a 2016) tak došlo k úplné obměně stranického složení systému politických stran na Slovensku (ve srovnání se stranicko-politickou realitou z 90. let 20. století).

9 Vývoj (efektivního) počtu stran ve sledovaném období

Proměňující roli a sílu jednotlivých aktérů, o kterých ve svém hodnocení hovořili **Cabada, Hloušek a Jurek** (2013), odráží vývoj efektivního počtu stran. Jestliže 90. léta byla ve znamení postupného mírného nárůstu efektivního počtu stran na Slovensku (od voleb do SNR 1992) s vrcholem ve volbách 2002 (viz Šedo, 2007), druhé desetiletí vývoje „velikosti“ stranického systému

samostatného štátu naopak odrážalo opačný trend. Efektívny počet stran setrvale klesal a minima dosáhl ve volbách v roce 2012. Zatím poslední volby do NR SR přinesly změnu v dosavadním vývoji a efektívny počet stran se zhruba zdvojnásobil ve srovnání s volbami předchozími. (Podr. viz obr. 2)

Obrázok č. 2: Efektívny počet stran na Slovensku od roku 2002

Zdroj: vlastní výpočty s využitím dat z: Štatistický úrad SR. 2017. Volby a referendá

Protože absolutní počet parlamentních stran zůstal ve sledovaném období, tedy až na výjimku voleb 2016, víceméně zachován, je zřejmé, že změna efektívneho počtu stran byla zapříčiněna zejména měnicí se vzájemnou volební velikostí parlamentních stran. Významným faktorem vedoucím k této postupné koncentraci stranického systému přitom byla především rostoucí “koncentrace” voličů u SMER-SD, která se projevovala setrvale rostoucí volební podporou SMER-SD (viz tab. 1), která ve volbách 2012 dosáhla více než 44 procent hlasů voličů, což znamenalo získání nadpoloviční většiny mandátů v NR SR (83 parlamentních křesel).

Tabuľka č. 1: Vývoj volební podpory SMER-SD v parlamentných voľbách od roku 2002

volby	2002	2006	2010	2012	2016
podíl hlasů (v %)	13,46	29,14	34,79	44,41	28,28

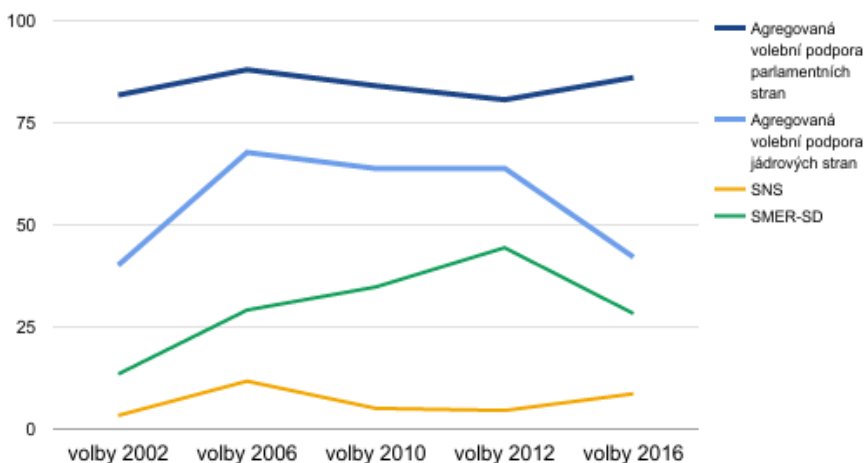
Zdroj: Štatistický úrad SR. 2017. Voľby a referendá

10 Volatilita ve slovenských parlamentních volbách ve sledovaném období

Rostoucí volební podpora SMER-SD (nárůst téměř o 31 procentních bodů mezi lety 2002 a 2012 z 13,46 na 44,41 procent hlasů voličů!), trvalá přítomnost nových stran ve slovenském parlamentu či obměna složení aktérů stranického systému, to vše implikuje výskyt přesunů volební podpory mezi kandidujícími politickými stranami. Slovenský stranický systém přitom po celé sledované období vykazuje poměrně stabilní agregovanou podporu parlamentních stran ve volbách. Podíl propadlých hlasů kolísal mezi 12,00 procenty (v roce 2006) a 19,36 procenty (v roce 2012) propadlých hlasů, přičemž podíl propadlých hlasů ve volbách 2016 (13,92 procenta) byl pod hodnotou průměru (15,89 procenta) i mediánu (15,94 procenta v roce 2010) podílu propadlých hlasů na Slovensku ve sledovaném období.

O poznání méně stabilní byla souhrnná volební podpora jádrových stran (KDH, SDKÚ-DS, SMER-SD, SNS). (Podr. k problematice jádrových stran na Slovensku viz výše.) Bez zajímavosti přitom není, že významnou roli ve vývoji tohoto ukazatele sehrává dynamika volební podpory strany SMER-SD, jakkoli vliv tohoto faktoru byl dále posilován (v roce 2006) či naopak oslabován (v roce 2010 a 2016) zejména vývojem volební podpory SNS. (Viz obr. 3) Ve volbách 2016 pak svou roli v poklesu souhrnné volební podpory jádrových stran samozřejmě sehrála i již zmiňovaná skutečnost, že hned dvě ze čtyř zavedených stran, KDH a SDKÚ-DS, ztratily parlamentní zastoupení, protože jejich volební podpora klesla pod hranici zákonem stanovených pěti procent potřebných pro postup do skrutinia.

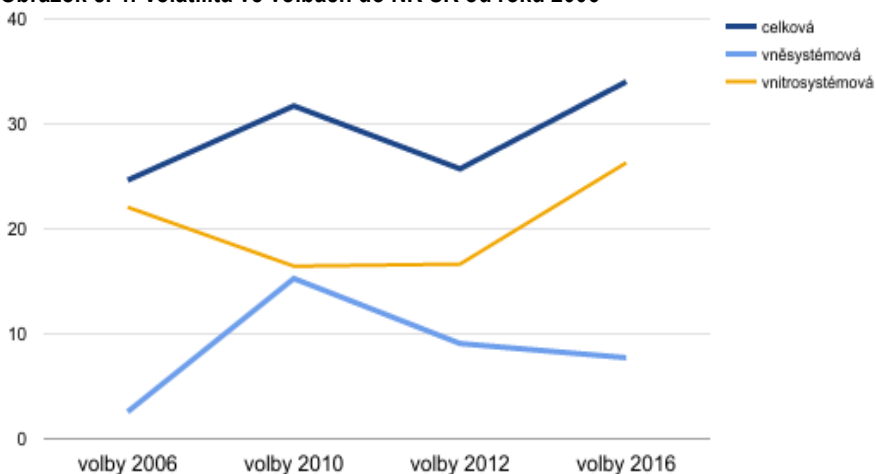
Obrázok č. 3: Agregovaná volební podpora jádrových a parlamentních stran od roku 2002 (v %)

Zdroj: vlastní výpočty s využitím dat z: Štatistický úrad SR. 2017. Volby a referendá

S ohledem na výše řečené bylo tedy možné oprávněně očekávat poměrně vysokou míru volební volatility v parlamentních volbách na Slovensku, přinejmenším ve srovnání s ostatními zeměmi střední Evropy. (Srov. Cabada – Hloušek – Jurek, 2013) Navzdory trvalé přítomnosti nových stran v NR SR ovšem nebyly hlavním zdrojem celkové volební volatility přesuny volební podpory od stran zavedených směrem ke stranám novým (tzv. vněsystemová volatility), jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž volatility vnitrosystemová způsobená přesuny volební podpory mezi stranami pokračujícími, jejíž hodnoty dlouhodobě výrazně převyšují míru vněsystemové volatility v příslušných parlamentních volbách. Výjimku představují pouze parlamentní volby 2010, kdy se hodnoty vněsystemové a vnitrosystemové volatility vzájemně přiblížily (48 procent z celkové hodnoty volební volatility tvořila volatility vněsystemová, 52 procent pak volatility vnitrosystemová). (Viz obr. 4) Připomeňme ale, že právě volby 2010 jsou specifické tím, že došlo k částečné obměně aktérů slovenského stranického systému, kdy ze slovenského parlamentu vypadly zavedené strany ĽS-HZDS a SMK-MKP a jejich místo v NR SR naopak zaujaly SaS a MOST – HÍD.

Obrázok č. 4: Volatilita ve volbách do NR SR od roku 2006

Zdroj: vlastní výpočty s využitím dat z: Štatistický úrad SR. 2017. Volby a referendá

Závěr

Předkládaná studie se zaměřila na kvantitativní analýzu dynamiky vývoje slovenského stranického systému od přelomových parlamentních voleb 2002, a to zejména s ohledem na výsledky posledních parlamentních voleb, které jsou v odborném, mediálním i společenském diskurzu někdy hodnoceny jako projev politického zemětřesení na Slovensku. Jako indikátory přitom byly zvoleny stabilita složení aktérů stranického systému, efektivní počet stran, agregovaná volební podpora parlamentních a jádrových politických stran a volební volatilita.

Z hlediska efektivního počtu stran bylo možné sledovat trend setrvalého poklesu efektivního počtu stran až do parlamentních voleb 2012, kdy dosáhl svého dosavadního minima. Volby 2016 nicméně přinesly zřejmý prvek diskontinuity v dosavadním vývoji, když přinesly výrazný nárůst hodnoty efektivního počtu stran na Slovensku (téměř dvojnásobné hodnoty ve srovnání s rokem 2012, které se tak výrazně přiblížily stavu ve volbách 2002). Významnou roli v tomto smyslu samozřejmě sehrává nárůst absolutního počtu parlamentních stran z šesti na osm, podstatná je ovšem i změna ve vzájemné volební velikosti stran. A zejména pak propad volební podpory SMER-SD v roce 2016 téměř o jednu třetinu voličských hlasů ve srovnání s volbami předchozími, přičemž volební podpora SMER-SD byla v parlamentních volbách 2016 rovněž nižší než ve volbách 2006 a 2010.

Vývojové trendy u ostatných indikátorů byly již o poznání méně jednoznačné, protože bylo možné ve sledovaném období zaznamenat jejich kolísání. Přesto se i u většiny z nich dala vysledovat určitá specifika ve vztahu k parlamentním volbám 2016. V případě jádrových stran slovenského stranického systému bylo možné v roce 2016 pozorovat významný pokles jejich souhrnné volební podpory o zhruba jednu třetinu, kdy si pouze SNS voličsky polepšila oproti předchozím volbám, díky čemuž se vrátila na půdu NR SR, zatímco zbývající tři jádrové strany, SMER-SD, KDH a SDKÚ-DS, si oproti roku 2012 (významně) pohoršily. V případě posledních dvou jmenovaných to navíc znamenalo, že tyto politické strany přišly po parlamentních volbách 2016 o zastoupení v NR SR.

Důsledkem této skutečnosti tak současně je, že po volbách 2016 nenacházíme na půdě NR SR žádnou z politických stran, která by působila v parlamentu konstantně po celé postkomunistické období. Po posledních volbách zasedají v NR SR v naprosté většině poslanci stran, které v 90. letech neexistovaly, respektive které získaly parlamentní zastoupení teprve počínaje volbami 2002. Jedinou výjimku v tomto smyslu představuje SNS, nejstarší slovenská politická strana, jejíž kořeny sahají až do 70. let 19. století, která sice disponovala parlamentním zastoupením v 90. letech, ale která současně po určitém čase vždy na jedno funkční období z NR SR vypadne (po volbách 2002 a znovu po volbách 2012). Parlamentní volby 2016 tak symbolizují dokončení obměny hlavních aktérů slovenského stranického systému, která započala v roce 2002 a dále se významně projevila v parlamentních volbách 2010. S ohledem na povolební vývoj těchto stran se přitom zdá, že se jedná již o konečný stav, jakkoli je ještě brzy na definitivní závěry.

Konečně vývoj volební volatility odráží změněné voličské chování ve volbách 2016 (měřeno na agregované úrovni¹⁵). V roce 2016 bylo možné zaznamenat nejvyšší hodnoty celkové i vnítriosystémové volatility ve sledovaném období, přičemž v roce 2016 došlo zhruba k třetinovému nárůstu hodnot celkové volební volatility a více než poloviční nárůst v hodnotách vnítriosystémové volební volatility ve srovnání s volbami předchozími. Současně je ale potřeba upozornit na obecně nízké hodnoty vněsystémové volatility v případě slovenského stranického systému, jakožto i na pokračující pokles těchto hodnot ve volbách do NR SR 2016, přičemž klesající trend je možné pozorovat již od voleb 2010.

¹⁵ Analýze aktuálního vývoje volební volatility na individuální úrovni na Slovensku se věnuje např. nedávno publikovaná studie Gyarfašové, Bahny a Slosiarika (2016).

Provedená analýza tak do značnej miery potvrdila tezi o politickom zemätřesení na Slovensku po parlamentních volbách 2016. Toto zemätřesení však do jisté miery navazuje na první zřetelné záchvěvy slovenské politické krajiny ve volbách do NR SR 2010. Volby 2016 navíc přinesly řadu prvků diskontinuity s předchozími volbami a v řadě ohledů i s předchozími vývojovými trendy slovenského stranického systému, a mají tak potenciál stát se volbami přelomovými, podobně jako tomu bylo v případě parlamentních voleb 2002. Rok po konání těchto voleb je však ještě příliš brzy na to vynést definitivní závěr a odpověď na tuto otázku přinesou teprve výsledky (několika) voleb následujících.

Poděkování

Autoři by na tomto místě rádi poděkovali kolegyni Olze Brunnerové za mnohé podnětné připomínky k předfinální verzi předkládaného textu.

Literatura:

- BÅGENHOLM, A. 2013. The Electoral Fate and Policy Impact of „Anti-Corruption Parties“ in Central and Eastern Europe. In *Human Affairs*, roč. 23, č. 2, ISSN 1337-401X, s. 174 - 195.
- BARDI, L. – MAIR, P. 2008. The Parameters of Party Systems. In *Party Politics*, roč. 14, č. 2, s. 147 - 166.
- BARTOLINI, S. – MAIR, P. 1990. *Identity, Competition, and Electoral Availability: The Stabilisation of European Electorates, 1885–1985*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 344 s. ISBN 0955248833.
- BIRCH, S. 2003. *Electoral Systems and Political Transformation in Post-Communist Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003. 212 s. ISBN 978-0333987650.
- CABADA, L. – HLOUŠEK, V. – JUREK, P. 2013. *Ztraceny v tranzici? Minulost a přítomnost politického stranictví ve střední a východní Evropě*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Mezinárodní politologický ústav, 2013. ISBN 9788021063792.
- CAMPBELL, A. – CONVERSE, P. E. – MILLER, W. E. – STOKES, D. E. 1960. *The American Voter*. New York: Wiley, 1960.
- CAMPBELL, A. 1966. A Classification of Presidential Elections. In: Campbell, A. – Converse, P. E. – Miller, W. E. – Stokes, D. E. (eds.) *Elections and the Political Order*. New York: Wiley, 1966. ISBN 978-0471133407. s. 63 - 77.

- CASAL BÉRTOA, F. – MAIR, P. 2012. Party system institutionalization across time in post-communist Europe. In: Keman, H. – Müller-Rommel, F. (eds.) *Party Government in the New Europe*. London – New York: Routledge, 2012. ISBN 978-0415617741, s. 85 - 112.
- CLUBB, J. M. – FLANIGAN, W. H. – ZINGALE, N. H. 1990. *Partisan Realignment: Voters, Parties and Government in American History*. Boulder: Westview Press 1990. 327 s. ISBN 978-0813310312.
- COX, G. W. 1997. *Making Votes Count: Strategic Coordination in the World's Electoral Systems*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 360 s. ISBN 978-0521585279.
- CROTTY, W. 2006. Party Transformations: the United States and Western Europe. In: Katz, R. S. – Crotty, W. (eds.) *Handbook of Party Politics*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage, ISBN 978-0761943143, s. 499 - 514.
- DUMONT, P. – CAULIER, J.-F. 2003. *The Effective Number of Relevant Parties: How Voting Power Improves Laakso-Taagepera's Index, 2003* [online], [cit. 2016-06-06]. Dostupné z WWW: <http://centres.fusl.ac.be/CEREC/document/2003/cerec2003_7.pdf>.
- DUNLEAVY, P. – BOUCEK, F. 2003. Constructing the Number of Parties. In *Party Politics*, roč. 9, č. 3, s. 291 - 345.
- GYARFÁŠOVÁ, O. – BAHNA, M. – SLOSIARIK, M. 2016. Síla nestálosti: volatilita voličov na Slovensku vo voľbách 2016. In *Středoevropské politické studie*, roč. 19, č. 1, ISSN 1212-7817, s. 1 - 24.
- HANLEY, S. – SIKK, A. 2016. Economy, corruption or floating voters? Explaining the breakthroughs of anti-establishment reform parties in Eastern Europe. In *Party Politics*, roč. 22, č. 4, s. 522 - 533.
- HAUGHTON, T. – DEEGAN-KRAUSE, K. 2015. Hurricane Season: Systems of Instability in Central and East European Party Politics. In *East European Politics and Societies and Cultures*, roč. 29, č. 1, s. 61 - 80.
- CHARVÁT, J. – JUST, P. 2016. *Krize politického stranictví a noví straniční aktéři v české politice*. Praha: MUP Press, 2016. ISBN 978-80-87956-47-2.
- CHIARAMONTE, A. – EMANUELE, V. 2015. Party system volatility, regeneration and de-institutionalization in Western Europe (1945 – 2015). In *Party Politics* [online], [cit. 2016-06-06]. Dostupné na internetu: <<http://ppq.sagepub.com/content/early/2015/08/24/1354068815601330.full.pdf+html>>.

- JUST, P. 2006. Koaliční vládnutí na Slovensku v letech 1990 - 2002. In: Říchová, B. a kol., *Vládní modely v parlamentních systémech*. Olomouc – Praha: Moneta F-M – Univerzita Karlovy, Fakulta sociálních věd, 2006. ISBN 978-80-86731-00-1, s. 121 - 160.
- JUST, P. 2009. Vládnutí Roberta Fica: koalice stabilní, opozice v rozkladu. In *Acta Politologica*, roč. 1, č. 2, ISSN 1803-8220, s. 160 - 181.
- JUST, P. 2012. Slovenské parlamentní volby 2010: od změny vlády k předčasným volbám. In *Politics in Central Europe*, roč. 8, č. 2, ISSN 1801-3422, s. 22 - 33.
- KEY, V. O., JR. 1955. A Theory of Critical Elections. In *The Journal of Politics*, roč. 17, č. 1, ISSN 0022-3816, s. 3 - 18.
- KOPECKÝ, P. 2007. Political parties in the Czech and Slovak Republics. In Webb, P. – White, S. (eds.) *Party Politics in New Democracies*. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0199289653, s. 119 - 146.
- KOPEČEK, L. 2007. *Politické strany na Slovensku 1989 - 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 628 s. ISBN 978-80-7325-113-0.
- LAAKSO, M. – TAAGEPERA, R. 1979. Effective Number of Parties: Measure with Application to West Europe. In *Comparative Political Studies*, roč. 12, č. 1, ISSN 15523829, s. 3 - 27.
- LIJPHART, A. 1999. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press, 1999. ISBN 978-0300078930.
- LINEK, L. – LYONS, P. 2013. *Dočasná stabilita? Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990 – 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2013. 220 s. ISBN 9788074191602.
- MAINWARING, S. – ESPAÑA, A. – GERVASONI, C. 2009. *Extra System Electoral Volatility and the Vote Share of Young Parties* [online]. Příspěvek přednesený na 81. výroční konferenci Kanadské společnosti pro politické vědy (Canadian Political Science Association). Ottawa, Kanada, 28. května 2009 [cit. 2016-06-06]. Dostupné na internetu: <<http://www.cpsa-acsp.ca/papers-2009/Mainwaring.pdf>>.
- MAINWARING, S. – GERVASONI, C. – ESPAÑA-NAJERA, A. 2016. Extra- and within-system electoral volatility. In *Party Politics* [cit. 2016-06-06]. Dostupné na internetu: <<http://ppq.sagepub.com/content/early/2016/01/08/1354068815625229.full.pdf+html>>.

- MOLINAR, J. 1991. Counting the Number of Parties: An Alternative Index. In *American Political Science Review*, roč. 85, č. 4, ISSN 0003-0554, s. 1383 - 1391.
- NORRIS, P. – EVANS, G. 1999. Introduction: Understanding Electoral Change. In: Evans, G. – Norris, P. (eds.) *Critical Elections: British Parties and Voters in Long-Term Perspective*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage, 1999. s. xix–xl.
- O'DWYER, C. 2014. What Accounts for Party System Stability? Comparing the Dimensions of Party Competition in Post-Communist Europe. In *Europe-Asia Studies*, roč. 66, č. 4, ISSN 1465-3427, s. 511 - 535.
- PEDERSEN, M. 1979. The Dynamics of European Party Systems: Changing Patterns of Electoral Volatility. In *European Journal of Political Research*, roč. 7, č. 1, ISSN 1475-6765, s. 1 - 26.
- PINK, M. 2011. The 2010 Slovak Elections in the Light of Previous Results. In *European Electoral Studies*, roč. 6, č. 1, ISSN 1801-6545, s. 3 - 21.
- POMPER, G. 1967. Classification of Presidential Elections. In *Journal of Politics*, roč. 29, č. 3, ISSN 1468-2508, s. 535-566.
- POWELL, E. N. – TUCKER, J. A. 2009. *New Approaches to Electoral Volatility: Evidence from Postcommunist Countries* [online]. Príspevek prednesený na 81. výroční konferenci Americké spoločnosti pro politické vedy (American Political Science Association). Toronto, Kanada, 4. září 2009 [cit. 2016-06-06]. Dostupné na internetu: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1449112>.
- POWELL, E. N. – TUCKER, J. A. 2014. Revisiting Electoral Volatility in Post-Communist Countries: New Data, New Results and New Approaches. In *British Journal of Political Science*, roč. 44, č. 1, ISSN 1469-2112, s. 123 - 147.
- ROSE, R. – MUNRO, N. 2003. *Elections and Parties in New European Democracies*. Washington: CQ Press, 2003. 336 s. ISBN 978-1568028088.
- RYBÁŘ, M. 2004. Stranícka politika a meniace sa vzorce súfaže na Slovensku. In Gyárfášová, O. – Mesežnikov, G. (eds.) *Vláda strán na Slovensku: Skúsenosti a perspektívy*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004. ISBN 80-88935-63-6, s. 25 - 47.
- SHUGART, M. S. 1992. Electoral Reform in Systems of Proportional Representation. In *European Journal of Political Research*, roč. 21, č. 3, ISSN 1475-6765, s. 207 - 224.
- SCHATTSCHEIDER, E. E. 1942. *Party Government*. New York: Rinehart, 1942.

- SCHEDLER, A. 1996. Anti-Political-Establishment Parties. In *Party Politics*, roč. 12, č. 3, s. 291 - 312.
- SIKK, A. 2005. How unstable? Volatility and the genuinely new parties in Eastern Europe. In *European Journal of Political Research*, roč. 44, č. 3, ISSN 1475-6765, s. 391 - 412.
- ŠEDO, J. 2007. *Volební systémy postkomunistických zemí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 420 s. ISBN 978-80-7325-137-6.
- ŠEDO, J. 2011. Vybrané problémy kvantitativního výzkumu stability stranických systémů a jejich možná řešení. In *Evropská volební studia*, roč. 6, č. 1, ISSN 1801-6545, s. 63 - 74.
- Štatistický úrad SR. 2017. *Volby a referendá*. [online] Dostupné na internetu: <<http://volby.statistics.sk>>.
- TAAGEPERA, R. 2007. *Predicting Party Sizes: The Logic of Simple Electoral Systems*. Oxford – New York: Oxford University Press, 2007. 320 s. ISBN 978-0199287741.
- TAAGEPERA, R. – SHUGART, M. S. 1989. *Seats and Votes: The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven – London: Yale University Press, 1989. 292 s. ISBN 9780300043198.
- WOLINETZ, S. B. 2006. Party Systems and Party Systems Types. In: Katz, R. S. – Crotty, W. J. (eds.) *Handbook of Party Politics*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage, 2006. ISBN 978-0761943143, s. 51 - 62.

Příloha č. 1: Pokračující, nové a zaniklé strany ve volbách do NR SR v letech 2002 až 2016

Název ve volbách do NR SR 2006	Název ve volbách do NR SR 2002
SMER – sociálna demokracia	SMER
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	Slovenská demokratická a kresťanská únia
Slovenská národná strana	Slovenská národná strana
Strana maďarskej koalície	Strana maďarskej koalície
Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	Hnutie za demokratické Slovensko
Kresťanskodemokratické hnutie	Kresťanskodemokratické hnutie
Komunistická strana Slovenska	Komunistická strana Slovenska
Aliancia nového občana	Aliancia nového občana
Hnutie za demokraciu	Hnutie za demokraciu
Ľavicový blok	Ľavicový blok
Združenie robotníkov Slovenska	Združenie robotníkov Slovenska
Občianska konzervatívna strana	Občianska konzervatívna strana
Slobodné fórum	<i>subjekt nekandidoval</i>
Nádej	<i>subjekt nekandidoval</i>
Slovenská národná koalícia – Slovenská vzájomnosť	<i>subjekt nekandidoval</i>
Slovenská ľudová strana	<i>subjekt nekandidoval</i>
Agrárna strana vidieka	<i>subjekt nekandidoval</i>
Prosperita Slovenska	<i>subjekt nekandidoval</i>

Strana demokratickej ľavice (2005)	<i>subjekt nekandidoval</i>
Misia 21 – Nová kresťanská demokracia	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana občianskej solidarity	<i>subjekt nekandidoval</i>
<i>subjekt nekandidoval</i>	Pravá Slovenská národná strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Sociálnodemokratická alternatíva
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana demokratickej ľavice (1990)
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana zelených na Slovensku
<i>subjekt nekandidoval</i>	Nezávislá občianska strana nezamestnaných a poškodených
<i>subjekt nekandidoval</i>	Žena a rodina
<i>subjekt nekandidoval</i>	Robotnícka strana ROSA
<i>subjekt nekandidoval</i>	Rómska občianska iniciatíva Slovenska
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana za demokratické práva občanov
<i>subjekt nekandidoval</i>	Politické hnutie Rómov na Slovensku
<i>subjekt nekandidoval</i>	Slovenská národná jednota
<i>subjekt nekandidoval</i>	Béčko – Revolučná robotnícka strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Ľudová strana

Název ve voľbách do NR SR 2010	Název ve voľbách do NR RS 2006
SMER – sociálna demokracia	SMER – sociálna demokracia
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana
Kresťanskodemokratické hnutie	Kresťanskodemokratické hnutie

Slovenská národná strana	Slovenská národná strana
Strana maďarskej koalície	Strana maďarskej koalície
Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko
Strana demokratickej ľavice (2005)	Strana demokratickej ľavice (2005)
Komunistická strana Slovenska	Komunistická strana Slovenska
Európska demokratická strana	Nádej
Združenie robotníkov Slovenska	Združenie robotníkov Slovenska
Sloboda a Solidarita	<i>subjekt nekandidoval</i>
MOST – HÍD	<i>subjekt nekandidoval</i>
Ľudová strana Naše Slovensko	<i>subjekt nekandidoval</i>
Únia – Strana pre Slovensko	<i>subjekt nekandidoval</i>
Paliho Kapurková, veselá politická strana	<i>subjekt nekandidoval</i>
Nová demokracia	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana rómskej koalície	<i>subjekt nekandidoval</i>
AZEN – Aliancia ze Európu národov	<i>subjekt nekandidoval</i>
<i>subjekt nekandidoval</i>	Slobodné fórum
<i>subjekt nekandidoval</i>	Aliancia nového občana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Hnutie za demokraciu
<i>subjekt nekandidoval</i>	Ľavicový blok
<i>subjekt nekandidoval</i>	Občianska konzervatívna strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Slovenská národná koalícia – Slovenská vzájomnosť

<i>subjekt nekandidoval</i>	Slovenská ľudová strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Nádej
<i>subjekt nekandidoval</i>	Slovenská ľudová strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Agrárna strana vidieka
<i>subjekt nekandidoval</i>	Prosperita Slovenska
<i>subjekt nekandidoval</i>	Misia 21 – Nová kresťanská demokracia
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana občianskej solidarity

Název ve voľbách do NR SR 2012	Název ve voľbách do NR SR 2010
SMER – sociálna demokracia	SMER – sociálna demokracia
Kresťanskodemokratické hnutie	Kresťanskodemokratické hnutie
MOST – HÍD	MOST – HÍD
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana
Sloboda a Solidarita	Sloboda a Solidarita
Slovenská národná strana	Slovenská národná strana
Strana maďarskej koalície	Strana maďarskej koalície
Ľudová strana Naše Slovensko	Ľudová strana Naše Slovensko
Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko
Komunistická strana Slovenska	Komunistická strana Slovenska
Strana demokratickej ľavice (2005)	Strana demokratickej ľavice (2005)
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti	<i>subjekt nekandidoval</i>

99 % - občiansky hlas	<i>subjekt nekandidoval</i>
Zmena zdola – Demokratická únia Slovenska	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana slobodné slovo – Nory Mojsejovej	<i>subjekt nekandidoval</i>
Národ a spravodlivosť – naša strana	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana zelených	<i>subjekt nekandidoval</i>
Právo a spravodlivosť	<i>subjekt nekandidoval</i>
Robíme to pre deti – SF	<i>subjekt nekandidoval</i>
Zelení	<i>subjekt nekandidoval</i>
Náš kraj	<i>subjekt nekandidoval</i>
Obyčajní ľudia	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana živnostníkov Slovenska	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana občanov Slovenska	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana Rómskej únie na Slovensku	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana +1 hlas	<i>subjekt nekandidoval</i>
<i>subjekt nekandidoval</i>	Únia – Strana pre Slovensko
<i>subjekt nekandidoval</i>	Paliho Kapurková, veselá politická strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Európska demokratická strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Nová demokracia
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana rómskej koalície
<i>subjekt nekandidoval</i>	Združenie robotníkov Slovenska
<i>subjekt nekandidoval</i>	AZEN – Aliancia ze Európu národov

Název 2016	Název 2012
SMER – sociálna demokracia	SMER – sociálna demokracia
Sloboda a Solidarita	Sloboda a Solidarita
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti – Nová väčšina	Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti
Slovenská národná strana	Slovenská národná strana
Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko	Ľudová strana Naše Slovensko
Sme rodina – Boris Kollár	Strana občanov Slovenska
MOST – HÍD	MOST – HÍD
Kresťanskodemokratické hnutie	Kresťanskodemokratické hnutie
Strana maďarskej komunity	Strana maďarskej koalície
Strana zelených Slovenska	Strana zelených
Komunistická strana Slovenska	Komunistická strana Slovenska
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana
Maďarská kresťanskodemokratická aliancia	Strana živnostníkov Slovenska
Sieť	<i>subjekt nekandidoval</i>
Slovenská občianska koalícia	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana TIP	<i>subjekt nekandidoval</i>
Šanca	<i>subjekt nekandidoval</i>
Strana moderného Slovenska	<i>subjekt nekandidoval</i>
Priama demokracia	<i>subjekt nekandidoval</i>

Odvaha – Veľká národná a proruská koalícia	<i>subjekt nekandidoval</i>
Vzdor – strana práce	<i>subjekt nekandidoval</i>
Demokrati Slovenska – Ľudo Kaník	<i>subjekt nekandidoval</i>
Koalícia Spoločne za Slovensko	<i>subjekt nekandidoval</i>
<i>subjekt nekandidoval</i>	99 % - občiansky hlas
<i>subjekt nekandidoval</i>	Zmena zdola – Demokratická únia Slovenska
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana slobodné slovo – Nory Mojsejovej
<i>subjekt nekandidoval</i>	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko
<i>subjekt nekandidoval</i>	Národ a spravodlivosť – naša strana
<i>subjekt nekandidoval</i>	Právo a spravodlivosť
<i>subjekt nekandidoval</i>	Robíme to pre deti – SF
<i>subjekt nekandidoval</i>	Zelení
<i>subjekt nekandidoval</i>	Náš kraj
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana demokratickej ľavice (2005)
<i>subjekt nekandidoval</i>	Obyčajní ľudia
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana Rómskej únie na Slovensku
<i>subjekt nekandidoval</i>	Strana +1 hlas